75 років
Служби Народові

СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК — UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 81-83 Grand St.
Jersey City, N.J. 07303
434-0237
434-0807
УНСоюзу: 435-8740
— Тел. з Ню Йорку: —
BArcly 7-4125
УНСоюзу: BArcly 7-5337

РІК LXXV. Ч. 156. TWO SECTIONS (SECTION 1) ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 24-го СЕРПНЯ (AUGUST) 1968 No. 156. VOL. LXXV

— КОРОТКІ ВІСТІ —

П'ятниця, 23-го серпня 1968

В АМЕРИЦІ

ДЖОРДЖ С. ВОЛЛЕС заявляє, що відповідальні за теперішню трагедію Чехо-Словаччини є теперішні великі партії ЗСА, Демократична і Республіканська, які під час і після другої світової війни погодилися на це, що СССР захопив численні держави в Східній Европі. Воллес виступає як незалежний кандидат на президента від третьої партії (він належав також до Демократичної Партії і був губернатором Алабами). Воллес старається здобути голоси американських виборців, які є родом із країн Східньої і Середньої Европи. Воллес сказав, що партії Ніксона і МекКарті „продали Чехо-Словаччину і Східню Европу" — комуністам.

ГРУПА ПРИКЛОННИКІВ СЕНАТОРА МЕК КАРТІ заявляє, що вона матиме досить підписів на це, щоб зго-зголосити кандидатуру цього сенатора як противника війни у В'єтнамі тоді, коли він не буде найменований на Конвенції у Шикаґо. Ця група називається Коаліцією в справі незалежного кандидата. Вона має вже 10.000 підписів, а для зголошення кандидата на президента треба 12.000 підписів. Останній реченець зголошення кандидатів кінчається 9-го вересня, до того часу прихильники Мек Карті сподіваються зібрати 25.000 підписів. Збирають підписи і для Джорджа Воллеса, щоб зголосити його кандидатуру. Обидві групи діють в стейті Ню Йорк.

СЕКРЕТАР ПРАЦІ ВІЛЛАРД ВІРЦ, промовляючи на Конвенції Об'єднаних Сталеварів в Шикаґо, сказав, що він, як майже всі американці, бажає, щоб в цій країні панували закони і щоб був порядок. Вірц гадає, що ухвалені в останніх роках закони забезпечують всім громадянам рівні права, стверджують, що одна особа є така сама як її сусід. Згідно з обов'язуючими законами жінки в ЗСА мають такі самі права на працю, як чоловіки. Всі мають однакові права на освіту ,всі мають таку саму опіку над здоров'ям. Сталевари не вдоволені з Шикаґо, і не бажають, щоб там відбувалися їхні конвенції.

В ЛИПНІ Ц. Р. ЗБІЛЬШИЛОСЯ на $300 мільйонів число замовлень на тривкі товари, як звітує Департамент Торгівлі і становили $24.6 більйона. Вплинув на це той факт, що значно збільшилося число замовлень на військові літаки. Всі замовлення на оборонні цілі в липні збільшилися на $500 мільйонів, до $3.6 більйона. Треба пригадати, що найбільше число замовлень на товари тривкої вартости було в місяці грудні 1967-го року, коли воно становило $26.4 більйона. В січні ц. р. воно впало до $24.7 більйона, а в червні ц. р. воно виносило $24.6 більйона.

ПАНІ ДЖАН Ф. КЕННЕДІ ЗАПИСАЛА свого 7-річного сина Джана Кеннеді молодшого до 3-ої кляси так званої колеґіяльної школи при Західній 77-ій вулиці в Ню Йорку. Це було несподіванкою для багатьох тому, що це протестанська школа, а родина покійного президента католицька. Пані Кеннеді відвідала цю школу в минулому році, і їй сподобалася шкільна атмосфера в ній. Ця школа має 330 років, вона не є для вибраних дітей, не фешенебельна, ані аристократична, в ній навчається багато дітей голляндського походження. Річна оплата становить $1.400, але численні учні мають стипендії. В школі є діти, білі, чорні і східнього походження. 11-річна донька пані Кеннеді Керолін навчається в школі жіночого монастиря Найсвятішого Серця.

У СВІТІ

У ПАРИЖІ ВІДБУЛОСЯ минулої середи 18-те з черги засідання конференції ЗСА й Північного В'єтнаму — з повторенням тих самих обопільних оскаржень і вимог, без ніякого позитивного висліду. Речник американської делеґації Вілліям Джорджен признав, що „треті чинники" стараються допомогти, щоб видістати ту конференцію з сліпої вулиці, але також покищо безуспішно. Загально вважають, що кумуністи свідомо і пляново відтягають переговори до листопада, до президентських виборів в Америці.

ПАПА ПАВЛО VI ПРИЙНЯВ в Кастель Ґандольфо 9-тирічну американську дівчинку Мелянію Нікс, яка прибула до Риму з делеґацією від американського Комітету, що помагає голодуючим в Біяфрі, східній частині Ніґерії. Папа заявив, що він уже висилає туди допомогу й буде надалі активно сприяти тій допомоговій акції. Однак центральний уряд Ніґерії перешкоджує безпосереднім транспортам харчів до Біяфри.

ЗАХІДНЬО-НІМЕЦЬКИЙ УРЯД РІШУЧЕ ЗАПЕРЕЧИВ, наче б він будь-коли втручався до чехословацьких справ та мав будь-які аґресивні заміри супроти ЧСР, як про це говорить совєтська пропаґанда. Коли совєтський амбасадор Сємйон Царапкін виходив з палацу канцлера Кізінґера в Бонні, то група німецьких студентів, що стояли на вулиці, обкидали його яйцями й помідорами.

У ЧЕХОСЛОВАЧЧИНІ ЖИВЕ ПОСТІЙНО 400 американських громадян і 80 державних урядовців, в тому числі вже їхні родини: члени амбасади й консулятів. Коло 800 дальших американців — туристів і відвідувачів в ділових справ знаходились в Празі під час вмаршу туди совєтських військ. Всі закордонні туристи, особливо німці з Західньої Німччини, намагалися всіма доступними їм способами мерщій видістатись з ЧСР. Всі шляхи до Відня й інших найближчих закордонних міст були завантажені автами.

У КОМУНІКАТІ СОВЄТСЬКОГО ТАСС-а ГОВОРИЛОСЬ про переведення збройної інтервенції в ЧСР м. і. таке: „Багато чехословацьких громадян висловлювали свою вдячність воякам союзних армій за їх своєчасне прибуття до Чехословаччини з допомогою у боротьбі проти контрреволюційних сил". Це речення — найбільш характеристичне для забріхання совєтської пропаґанди. Воно породило теж найбільше обурення в чехів.

ПІВНІЧНИЙ В'ЄТНАМ БУВ одинокою комуністичною країною у світі, яка негайно голосно одобрила совєтську збройну аґресію в ЧСР. Навіть східньо-німецький, польський, мадярський і болгарський уряди намагалися в своїх комунікатах поменшити значення своєї участи в інтервенції проти ЧСР та взагалі писати про це якнайменше.

АРАБСЬКІ ТЕРОРИСТИ ПІДКИНУЛИ бомбу під американський косулят у східній — колишній йорданській — частині Єрусалиму. Вибух вибив вікна, але зрештою не зробив більшої шкоди.

РАДА БЕЗПЕКИ ОН ЗАСУДЖУЄ КОМУНО-МОСКОВСЬКУ АҐРЕСІЮ ПРОТИ ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНИ; МОСКОВСЬКІ ОКУПАНТИ ОРГАНІЗУЮТЬ САТЕЛІТНУ ВЛАДУ В ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНІ, ПОВАЛИВШИ ЗАКОННИЙ УРЯД; ЧЕХИ І СЛОВАКИ ДЕМОНСТРУЮТЬ СПРОТИВ ОКУПАНТОВІ

Чеський нарід дає дальші докази свого спротиву совєтській аґресії, а обурення міжнародного світу простяглось навіть до — Пейпінґу, який теж засудив совєтську акцію, назвавши її „безсоромною". Совєти продовжують повторяти первісну брехню, наче б вони прибули до ЧСР „на запрошення чеського уряду" та водночас — у Чехословаччині — за всіма познаками — почалась масова „чистка".

Рада Безпеки ОН засуджує СССР

В четвер 22 серпня відбулися два засідання Ради Безпеки Об'єднаних Націй. Данський амбасадор Отто Борш зголосив резолюцію, яка виразно засуджувала Совєтський Союз і інші держави Варшавського пакту за їх збройну інтервенцію проти Чехословаччини, закликала не вести ніяких репресій і не переслідувати людей в Чехословаччині та уповажнювала генерального секретаря ОН У Танта „ „тримати ситуацію під постійним розглядом". Совєтський представник Яков Малік та його мадярський підкомандний Йозеф Тардош намагалися відкласти голосування над данською резолюцією якнайдалі, щоб — мовляв — виждати на дальший хід подій. Однак більшість ту вимогу відкинула. На нічному засіданні прийнято резолюцію з наттавруванням Совєтського Союзу 10-ма голосами „за", двома голосами — Совєтського Союзу й Мадярщини — „проти" та з трьома, що стримались: Альжирія, Індія і Пакістан. Тому, що голосування Совєтського Союзу „проти" рівняється формальному „вето" — те рішення з формального боку стало „недійсне": не виключають, що буде скликана надзвичайна сесія Генеральної Асамблеї Об'єднаних Націй, яка має право опрокинути совєтське „вето", потвердивши рішення Ради Безпеки. Коли Яков Малік таврував усіх опонентів совєтської акції, як „імперіялістів", то американський амбасадор Джордж Болл запитав його, чи до імперіялістів зараховує він Папу Павла VI, індійського прем'єра Індіру Ґанді, югославського президента Тіта й румунського президента Чеушеску та інших подібних їм державних мужів. Малік глузував, що „американський банкір і англійський лорд беруть в оборону" комуністичний уряд, та запитував, який саме комуністичний режим вони боронять. Але він не дав ніякої відповіді на одвертий запит: чи леґальний провід чехословацької комуністичної партії й уряду є на волі та яка його доля.

Невідома доля чеських лідерів

Ніхто нічого не знає про сімох керівних чехословацьких лідерів — між ними першого секретаря компартії Александра Дубчека, прем'єра Олдріха Черніка й голови парляменту Йозефа Смрковського. Різні західні радіослухачі - аматори переловили підпільні радіопередачі з Чехословаччини, де казалося про смерть Александра Дубчека, якого буцім-то большевики застрілили. Але інші відомості твердять, що всіх тих керівних лідерів демократизаційного курсу в ЧСР перевезено до Москви. Зате потверджується вістка, що чеська політична поліція, яка була знаряддям сталінського режиму Антоніна Новотного, розпочала масові арештування серед чеських інтелектуалів та молоді. Большевики перевели ревізію в централях організації чеських письменників та робітничих спілок. Не відомо, чи і кого арештовано.

Зате чеський нарід в масі демонструє далі свій спротив совєтській окупації. Не вважаючи на перебування у самій Празі понад 35.000 совєтського війська — відбувся підпільний надзвичайний конґрес чеської комуністичної партії з участю 927 делеґатів, на якому переобрано всіх найбільш відомих і видатних членів попередньої Президії ЦК і самого Центрального Комітету, з Александром Дубчеком у проводі, та доповнено ЦК новими членами з-посеред самих лібералів. Майже водночас відбулася на величезній площі св. Вацлава в центрі Праги демонстрація 20.000 чехів з деклярацією вірности давньому чеському проводові. Совєтська окупаційна влада проголосила гостру перестрогу проти повторюванняп подібних „провокацій". В Кошицях і Пряшеві проголошено воєнний стан.

До Лондону наспів ще текст деклярації, що її одноголосно прийняв чехословацький парлямент та заклик чеського уряду — ті акти прийнято вже після вмаршу совєтських військ і вони рівко таврують совєтську інвазію та окупацію. Резолюція парляменту вимагає звільнення всіх видатних членів партії й уряду, вичисливши їх за іменами. Уряд закликає до спокою та привернення „нормальних дій конституції і політичних органів".

Окупанти проголосили керівну „тройку"

Щойно в четвер 22 серпня совєтська окупаційна влада, зосереджена в руках військового копанданта Праги генерала Івана Павловського та амбасадора Степана Червоненка, встигла скласти новий — неповний ще — політичний провід Чехословаччини. Не знайшовши нікого, хто міг би зайняти становище секретаря компартії на місце Александра Дубчека, покликано до життя „тройку", яку становлять: словак українського роду Василь Біляк, Драгомір Кольдер і Алоіс Індра. Всі вони три були членами Президії або Центрального Кимітету компартії і належали до правоконсервативної групи, яка виразно противилась або мала застереження про різних демократизаційних реформ През. генерал Людвік Слобода буцім-то формально на волі, а фактично є в'язнем у празькому замку. В останній хвилині радіо подає, що він „відлетів", себто його вивезли до Москви.

Пейпінґ таврує совєтську аґресію

Комуно - китайський уряд закінчив свою мовчанку в справі чеських пидій. Раніше комуно - китайська преса нічого не подавала про демократизаційний курс чеської політики. Китайські кимуністи вважають за „ревізіоністів" взагалі всіх европейських комуністів за винятком альбанських, ото ж також совєтський режим в очах китайських комуністів є „ревізіоністичний". Тепер у керівному комуно - китайському щоденнику „Дженмінь Їх Пао" появилась велика стаття, в якій вперше інформується китайців про вмарш совєтських військ до Чехословаччини, визнавши його „безсоромним актом" опертим на „піратській логіці імперіялістів". Той кимуно-китайський орган, який насправді є трибуною уряду, стверджує, що совєтська інвазія в ЧСР є „тотальним банкруцтвом совєтського моденного ревізіонізму" та свідчить про російський „великодержавний шовінізм".

У Тант відкликав свою подорож до Праги

Генеральний секретар Об'єднаних Націй У Тант відкликав заплянований подорож до Европи. Він плянував подорож до Праги, де 23 серпня ц. р. мав дістати почесний докторат на Карловому університеті, — відтіль мав 27 ц. м. поїхати до Відня й 29 до Женеви. З уваги на події в ЧСР він відкликав усі ці подорожі та проголосив заяву, в якій стверджує, що „розвиток подій в Чехо-Словаччині є новим поважним ударом для концепції міжнародного порядку й моралі, опертого на базі чартеру Об'єднаних Націй, за який Об'єднані Нації боролися всі роки". У Тант запелював до окупаційних властей в ЧССР, щоб вони відносились супроти чеського народу і його влади „з найбільшою стриманістю".

Американці виїздять з ЧСР

В четвер 22 серпня довга валка понад 100 приватних авт, власність американських туристів, що їх захопила в ЧСР совєтська інвазія, виїхала з Праги та переступила західньо-німецький кордон біля містечка Вайдгавє. Між кругло 400 американцями у тій автоколоні знаходилась також колишня фільмова зірка Шірлей Темпл. На кордоні Західньої Німеччини привітав тих американців генерал Доналд В. Беннет, командир 7-го амереканського корпусу в Західній Німеччині, вгощав прибулих кавою й облегшив їм дальшу подорож. Американська амбасада в Празі вжила заходів для отримання від чеських, чи пак совєтських окупаційних властей окремого поїзду, що ним виїхали б всі інші американські громадяни, заскочені большевицькою інвазією. У самій Празі було ще коло 2.000 американців, між ними коло 400 делеґатів Міжнародного геологічного конґресу.

НА АВСТРІЙСЬКО-ЧЕХОСЛОВАЦЬКОМУ КОРДОНІ

Австрійські прикордонники значать малими червоно-білими коруговками лінію кордону Австрії з Чехо-Словаччиною, щоб допомогти цим втікачам з Чехо-Словаччини орієнтуватися в терені під час їхнього переходу до Австрії.

Державний секретар Дін Раск про ставлення ЗСА до подій в Чехо-Словаччині

Вашинґтон. — Під час пресової конференції, яка відбулася в четвер 22 серпня ц. р. безпосередньо після засідання усіх членів американського уряду під проводом президента Джансона, державний секретар Дін Раск відповідав на питання журналістів, з'ясовуючи напрямні політики ЗСА у відношенні до СССР і совєтської інвазії на Чехо-Словаччину. Він ствердив, що на думку през. Джансона й інших членів уряду і його, як державного секретаря, одностайна реакція всього світу, в тому й деяких комуністичних держав і комуністичних партій Заходу, примусить Москву й інших членів Варшавського Пакту передумати їхні акції і виявити поміркованість у відношенні до Чехо-Словаччини і її провідників та населення. ЗСА не мають ніяких білятеральних зобов'язань у супроти Чехо-Словаччини, але вони будуть виступати в Об'єднаних Націях в обороні інтересів Чехо-Словаччини, як члена ОН. Американський уряд не передбачає покищо якихось відплатних акцій чи санкцій у відношенні до Совєтського Союзу й інших учасників інвазії на ЧССР, бо такі акції чи санкції — це справа ОН. Чехословацький уряд і його провідники поінформували ЗСА про ситуацію в їхній країні, але вони не зверталися до ЗСА за ніякою підтримкою. Найважливішим фактором під сучасну пору — це одностайна неґативна реакція світу на совєтську інвазію і цей фактор, на думку, Діна Раска, мусить взяти до уваги у власному ж таки інтересі Совєтський Союз.

Півмільйона прочан вітали Папу Павла VI в Боґоті

Баґота, Колюмбія. — Папа Павло VI в четвер 22-го серпня прилетів до Баґоти на 39-ий Міжнародний Евхористійний Конгрес, де його вітали 500.000 осіб під час того, як він їхав з летовища до центру двомільйонового міста, віддаленого 8 миль. Вершок овації для Святішого Вітця був на площі, де збудоване конґресове місто. Там чекали на Папу 200.000 осіб, які повівали хустками та гуками „Нехай живе Папа", „Нехай живе католицька Колюмбія!" Папа спинився на середині конґресової площі, і тоді відспівано конґресовий гимн. Під час вітання Святішого Вітця не видко було жодних змін в порівнянні з привітаннями високих релігійних достойників на попередніх Евхаристійних Конґресах. Але зміну видко було в промові, що її виголосив Папа Павло VI у відповідь на привіт колюмбійського през. Карльоса Ллераса Рестера. Папа порушив в першій промові, виголошеній на південноамериканському континенті, найболючішу проблему для латинських американських держав, а саме про концентрацію багатства в руках нечисленних осіб і про убозтво широких мас. Папа просив Божої помочі, щоб можна було мирними засобами розв'язати цю важливу проблему, щоб була гармонія між родинами і клясами на основі християнських засад справедливости та добродійности. Ще цього самого дня Папа висвятив 161-го священика та 41-го диякона. Ця церемонія закінчилась и год. 9-ій по полудні, і тоді Папа поїхав на відпочинок.

Губернатор Коннеллі гостро критикує угодівство МекКарті

Шикаґо, Іллиной. — Тексаський губернатор Джан Б. Коннеллі, промовляючи перед Комісією Демократичної Плятформи, заатакував особисто сенатора Юджіна Мек Карті та Джорджа МекҐоверна за те, що обороняють політику угодівства та капітуляції у В'єтнамі. Губернатор Коннеллі сказав також, що сенатор МекКарті пошкодив справі переговорів в Парижі, сказавши, що СССР зробив те саме в Чехословаччині, що ЗСА у В'єтнамі. Коннеллі твердив, що обидва згадані сенатори оголошують нереальні мирові пропозиції в справі В'єтнаму, щоб здобути свої особисті цілі — номінацію на кандидата на президента. Оскарження губернатора Коннеллі відноситься і до всіх інших політиків, які рекомендують капітуляцію перед комуністами у В'єтнамі, отжеі до сенатора з Массачусетсу Едварда М. Кеннеді, який також рекомендує такий проєкт замирення у В'єтнамі, проти якого виступив губернатор із Тексасу. Коннеллі пропонує Комісії відкинути всі ті проєкти про капітуляцію перед комуністами та прийняти в плятформі пункт про справедливий мир у В'єтнамі.

Появилася Історія Українців Канади

Вінніпеґ. — В місяці липні ц. р. вийшов друком перший том Історії Українців Канади, що її опрацював дослідник українського минулого в Канаді д-р Михайло Марунчак. Є це перша історія українців Канади в українській мові Перший том нараховує 467 сторіно друку, три мапи та понад 200 ілюстрацій, які зібрані в окремій ілюстративній частині. В цьому томі обговорено національні, соціяльні і політичні аспекти української іміґрації до Канади та різні ділянки суспільного життя і між іншим культурно - освітню працю, пресу, літературу, релігійні течії, участь українців у військових формаціях культурні і політичні зв'язки з рідними землями тощо. Це основна аналіза росту українсько- канадійської спільноти. Багаті показники - індекси допомагають читачеві легко зорієнтуватися в матеріялі.

Історія появилася накладом Української Вільної Академії Наук й імена і суми Фундатторів її видання вписані на окремих сторінках. Є це книжка, якої кожному свідомому українцеві в Канаді бракувало. Це справді твір, без якого ніякий дослідник історії українського народу, а зокрема історії українців Канади не зможе обійтися. Книга базована на масі документів. Автор д-р М. Марунчак дає змогу наступним дослідникам зглибшувати матерію та поширювати поодинокі етапи. Одним словом, це піонерська праця, яка є гідним документом українства в Канаді.

Дрогобичани матимуть свій з'їзд на Союзівці

Філядельфія. — Комітет Дрогобичан під головуванням Юрія Гавриліва повідомив своїх земляків і всіх зацікавлених, що з'їзд дрогобичан відбудеться 7 і 8 вересня на відпочинковій Оселі УНСоюзу „Союзівці" в Кетскильських горах. Хто зголосивсь до 30 червня, тому замовили кімнати на Союзівці, всі ці інші мають замовляти помешкання на тій Оселі самі. Комітет бажає згадати і вшанувати всіх дрогобівчан, живих і мертвих, які боролись у різних українських військових формаціях, від Січових Стрільців до УПА включно, і тому прохає всіх зголошувати прізвища таких людей. При тому треба зазначити, чи можна надіслані дані помістити і в „Альманасі", чи вони лише для з'їзду й передання до архіву НТШ. Дані посилати до секретаря: W. Colinko 5108 N. Marwine St. Philadelphia, Pa. Під час з'їзду відбудеться також зустріч колишніх студентів і вчителів Дрогобицької гімназії. На з'їзді буде обговорена справа фінансування й видання „Альманаху" Дрогобиччан, на який вже тепер можна слати пожертви на „Самопоміч" у Філядельфії. В програмі з'їзду: звіти Президії Комітету, редакції Альманаха та Контрольної Комісії, увечорі — бенкет і мистецька частина, а вшануванням 50-ліття УНР та заслужених Дрогобівчан, потім забава. У неділю після Богослуження буде продовжуватись з'їзд, з двома доповідями та обідом о год. 2-ій дня.

БЕРУТЬ УЧАСТЬ У КАНАДІЙСЬКІЙ НАЦІОНАЛЬНІЙ ВИСТАВЦІ

Торонто. — У відкритій 15 серпня Канадійській Національній Виставці в Торонто візьмуть участь українці, в рямках „Фестивалю етнічних груп". Фестиваль, як складову частину витавки, підготовляє Рада народного мистецтва під керівництвом Л. Коссара. Українці виступатимуть 1 і 2 вересня увечорі на Великому Стенді, з показом танців.

СВОБОДА SVOBODA
Український щоденник — Ukrainian Daily
FOUNDED 1893

Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays & holidays (Saturday & Monday issues combined) by the Ukrainian National Ass'n, Inc. at 81-83 Grand St., Jersey City, N.J. 07303

Second Class Postage paid at the Post Office of Jersey City, N.J. Accepted for mailing at special rate of postage provided for by Section 1130 of Act of October 3, 1917 — authorized July 31, 9118.

Subscription Rates: One year $12.00; six months $6.25; three months $3.25. Jersey City & Foreign Rates: One year $14.00; six months $7.50; three months $4.00. For UNA members monthly 65¢.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Після відвідин Архипастиря

Упродовж двох місяців, від половини червня до половини серпня, велика Українська Громада в Канаді і в ЗСА майже всецiло перебувала під знаком перших у Новому Світі відвідин первоієрарха Української Католицької Церкви, Верховного Архиєпископа Кардинала Йосифа Сліпого. Зустрічі і привітання Архипастиря, величні Богослуження, імпрези й прийняття, що їх з нагоди відвідин влаштовувано в багатьох містах і місцевостях цих двох країн, не мають собі рівних у нашій заокеанській історії. Якщо пощастило б зібрати й опублікувати книжкою описи всіх тих зустрічей і привітань, всі численні їх документи й ілюстрації, то це була б без сумніву книга тріюмфу та небувалого піднесення.

Проте, і це було б тільки фрагментом, а за кілька років приємним спомином, якщо з цих відвідин ми не витягнемо відповідних висновків та практичних користей. А їх може бути дуже багато, залежно від того, який вжиток потрапимо з них зробити.

Архипастир у своїх прилюдних виступах і в приватних розмовах не залишив ніякого сумніву, що за найбільшу потребу для українців він уважає єдність. Справа єдности була головною темою його виступів і розмов. Що більше, власне під знаком тієї єдности Архипастир не тільки промовляв, але й поступав, даючи нам усім практичні приклади. Його відвідини православних Владик, як і відоме його становище в справі конфлікту в Шикаґо — щоб назвати тільки деякі приклади — можуть послужити доказом, що цей Великий Дзвін нашого сумління не тільки людей до святині скликає, але й сам у ній перебуває. Ми, як спільнота, були б негідні тих світлих відвідин, негідні похвальних слів на нашу адресу, якби не зробили всього можливого, щоб осягнути і закріпити нашу єдність. Очевидно, що не мала б вона жадної вартости, якщо була б тільки декларативною, а не практичною.

Справа єдности — дуже складна. Ми ніколи не могли б її здійснити взаємним шантажем, вона не була б тривалою, якби ми її творили на вимогах капітуляції частини суспільства. Досягнути її можна лише взаємною пошаною та взаємними поступками й компромісами. Під час відвідин Архипастиря вся наша суспільність, зі своїми владиками і провідниками, ясно і недвозначно заманіфестувала свою єдність, коли мова про підтримку великих задумів Архипастиря, зокрема, коли мова про підтримку справи організаційного завершення Української Католицької Церкви створенням її Патріярхату.

Справа Патріярхату — друга важлива проблема, що набрала нових аспектів у світлі відвідин Блаженнішого Первоієрарха. Вважаємо, що відношення нашої спільноти до цієї справи було досі пристрасно-однобічне. Ми списали гори паперу, сказали мільйони слів, щоб у вітальній важливості цієї справи переконувати . . . себе самих. Тим часом ми аж ніяк не є тут рішальними. Справу Патріярхату Української Католицької Церкви може вирішити тільки Папа, бо таку повновласть дав йому II Ватиканський Собор. Слово нашого Архипастиря — Ісповідника має у Ватикані більше впливу і значення, ніж будь-хто інший з-поміж нас або й усі ми разом. І якщо досі ця справа не є позитивно вирішена, то варто розглянутись за іншими причинами. А вони наявні. Ясно бо, як сонце, що Український Католицький Патріярхат, в користь якого ми в нашій внутрішній метушні висловили стільки національних аргументів, саме з уваги на ті аргументи має найбільше завзятих противників головно у Москві і Варшаві, як і в деяких інших столицях. Однак, цей преважливий зовнішній фронт ми залишили цілком відкритим і безборонним, бо переконували самі себе, і переконували такими аргументами, які ще більше насторожували наших зовнішніх ворогів, ще більше ускладнювали ситуацію.

Відвідини Архипастиря остаточно полагодили цю справу на нашому внутрішньому відтинку. Тепер треба подумати, що і як нам чинити, щоб послабити ворожий зовнішній фронт. Нам треба серйозних наукових праць у світових мовах, які аргументували б слушність і потребу Українського Католицького Патріярхату рацією та інтересами Вселенської Церкви, нам треба вживати всіх можливих заходів, щоб для цієї справи здобути прихильність і підтримку чужих Церков і їх Владик. Ми зможемо повести цю акцію з куди більшим успіхом, якщо здійснимо головну передумову кожного успіху, якщо осягнемо нашу ділову єдність.

Це — тільки два найголовніші практичні висновки з відвідин Архипастиря, а їх багато більше. Усі наші маніфестації, всі зворушливі вияви любови, пошани і відданости, всі наші палкі слова тільки тоді матимуть вартість, коли ми їх підтвердимо нашими ділами.

НАСЛІДКИ СОВЄТСЬКОЇ АҐРЕСІЇ

Покищо нема людини у світі, яка могла б передбачити й визначити остаточні правдиві наслідки цієї останньої з довгої черги совєтських збройних аґресій — аґресії супроти Чехо-Словаччини. Ніхто, мабуть, не сумнівається, що Совєтам удасться перевести в діло свою безпосередню ціль: відсунути від влади чеських комуністичних „лібералів“ та привернути до влади сталіністів, — хоч може й не Антоніна Новотного, що його прізвище надто скомпромітоване, а його однодумців. Совєтам напевне вдасться привернути в Чехо-Словаччині цензуру преси й усього друкованого слова, скасування якої найбільш дратувало й лякало кремлівських правителів. Збройна інтервенція в ЧСР іде впарі з загостреним курсом внутрішньої політики в СССР — проти всіх тих смільчаків, які зважуються покликатись на „найдемократичнішу в світі конституцію“ й вимагати вольностей для говореного й друкованого слова, для думки, для літератури й мистецтва, для приватної ініціятиви в економіці. Очевидно, що той загострений курс, який у Чехо-Словаччині вдаряє по національній гордості чехів і словаків, зверлений в СССР в першу чергу проти відроджуваної національної гордости уярмлених народів, в першу чергу народу українського. За словами Геррі Шворца у „Н. Й. Таймсі“ в Кремлі прийшли до голосу „яструби“, які не допускають ніякої демократизації ані на терені СССР, ані в будь-котрій іншій комуністичній країні.

Ті, що вміють використовувати свою силу, завжди мають успіхи. Сила імпонує, силі поклоняється світ. Проявлена на прикладі Чехо-Словаччини, сила московсько-большевицької імперії має і матиме безумовно більше практичне значення, як усі словесні заяви державних мужів, політиків і публіцистів, реакція яких обмежиться власне тільки словесними заявами, таврування і засуджуванням, без ніякої реальної можливости протиставити совєтській силі власну силу. А втім, у ході всесвітньої історії виявилось, що поруч із військово-поліційною силою діють такі інші чинники, що їх годі легковажити, чинники, які є силою потенціяльною, яка згодом перетворюється і в реальну. Такими чинниками є ідея, гін до волі, настрій, атмосфера, моральна пресія. Хоч твердження Маківеллі „Ціль освячує засоби“ ще не зовсім минулося, проте й виявилось двосічним: надто яскраве стосування брутальних засобів доводило вже не раз до катастрофи. Бо такий уже закон історії, що успіхи, здобуті збройною силою, спонукують до шукання дальших успіхів тим самим шляхом — сатрапи-агресори перебирають мірку і примушують найбільш терпеливих миролюбців хапати за зброю і протиставитись нею агресорам.

І тому це не такі вже пусті фрази, що їх вжили різні сучасні державні мужі, включно з юґославським Тітом, які вбачають у совєтській аґресії проти Чехо-Словаччини загрозу для світового миру. Безпосередньо ніхто в обороні Чехо-Словаччини війни вести не буде. Але цієї аґресії не можна розглядати без зв'язку з загальним характером совєтської імперії. І ця аґресія кидає таке яскраве світло на цей аґресивно-імперіялістичний характер СССР, що вона жахає передбачливіших людей. З найновішої історії можна пригадати приклад гітлерівської Німеччини. Саме на цей рік припадає 30-річчя Мюнхенського договору, що його підписали були угодівські прем'єри Британії й Франції з Адольфом Гітлером, даючи йому право відірвати від Чехо-Словаччини Судетський край. Гітлер односторонньо скасував усі постанови Версальського договору, що обмежували право Німеччини на зброєння, зайняв Надрайнщину, Заарщину, перетворив ЧСР у свій „протекторат“, приєднав до Німеччини Австрію, вирушив походом проти Польщі і в ході своїх перших перемог — кинувся на завоювання цілої Европи та північної Африки. Відомий вислід. І тому недарма молоді чехи малювали тепер на совєтських танках у Празі гітлерівську свастику, недарма один чех, оглядаючи подзьобаний совєтськими кулями будинок празького музею, заявив: „Навіть німці під час війни такого не вчинили“.

Великодержави, побудовані на силі, не рахуються з нічим іншим, як тільки з силою. Ті московські члени Політбюра, які перевели рішення піти танками проти Праги, напевне не рахуються з фактом, що ще так недавно — під час першої і всієї другої світової війни — чеський нарід був найбільш русофільським з усіх народів світу, а тепер, внаслідок цієї аґресії, з найбільшого приятеля став найбільшим ворогом. Чехи обожнювали москалів і нині їх ненавидять. Совєтська аґресія в ЧССР на найближчий час скріпить становище східньо-німецького Вальтера Ульбріха, польського Владислава Ґомулки і мадярського Яноша Кадара, які йдуть слухняно на московському мотузку. Але водночас та аґресія раптом створила ситуацію, в якій румунський президент Чаушеску може дозволити собі на заяву, що у випадку совєтської аґресії проти Румунії румуни стрілятимуть проти москалів. А юґославські, італійські, французькі, англійські комуністи вперше за 50 років панування комунізму в СССР проголосили гострі заяви з осудом Москви.

Трудно сказати, що все це „не має значення“, бо, мовляв, єдине значення мають совєтські танки. При глибшій аналізі трудно обмежитись також ствердженням, що західня демократія дала аж надто багато прикладів своєї миролюбности і свого бажання „співіснувати“ з Совєтським Союзом. Правда — водночас із різкими словами президента Джансона, що таврують совєтську аґресію в ЧССР, американський Уряд заповідає продовжування розмов з Москвою на тему обмеження атомового зброєння. Отож співіснувальна політика не припиниться. Але всі її прихильники опинилися у дуже прикрій ситуації. І настрій широкого американського громадянства напевне загострився у відношенні до Москви та до примирливих супроти Москви жестів. А настрої в демократичних громадянствах мають реальне значення, бо вони безпосередньо впливають на вислід виборів, на вибір людей. А кожне діло роблять люди.

Тому треба бути обережним у ставленні прогноз у зв'язку з цими останніми подіями. Треба розмежовувати безпосередні наслідки, на близьку мету, від можливих наслідків на мету дальшу, майбутню, коли в практиці виявляться дії різних чинників, не тільки танків і гармат.

І.к.

НА ТЕМУ ДНЯ

ВІЙНА ЗОВНІШНЯ І ВНУТРІШНЯ

Нині в центрі уваги всього світу стоїть Чехо-Словаччина — найновіший об'єкт аґресії імперської Москви. Однак, всупереч розрахункам ЦК КПСС, ця аґресія не посилить, а послабить як комуністичний рух, так і позиції самої Москви, як би не скінчилось у ЧССР.

Є ще й інша форма аґресії — аґресія внутрішня. Західня преса рідко коли присвячує їй увагу, але ми повинні ввесь час пам'ятати про той внутрішній фронт. В самому СССР постійно триває насильство. Його не супроводить гуркіт гармат, але й гуркіт гармат легше стерпіти, ніж пляноване, повільне, обчислене убивання людських душ, народів, їх мов і культур, їхніх церков, божниць, мечетів і пагод, відбирання у дітей дитинства, у молоді — радости, у старших — почуття волі й безпеки. Цей другий фронт простягається по всіх неросійських республіках СССР, ледь позначених „республіканськими“ стовпами.

Що діється в одній із поневолених країн, Україні, в той час, як російська зброя побрязкує на вулицях Праги? Зайдімо в уяві в Одесу: кожних 10 хвилин з усіх радіорепродукторів над цим українським містом гримить пісня:

„Ти в сердце моем, ти всюду со мной,
Одеса, мой город родной“ . .

Зайдім у Харківський університет, у харківські технікуми, де студенти складають іспити чужою для українського народу мовою — російською.

Розкриймо київський журнал „Знання та Праця“ ч. 4, і там побачимо, що українського відомого математика Г. Вороного (1868 - 1908) із с. Журавки вже називають не Г. Вороний, а „Г. Вороной“, проти чого протестувала навіть „Літературна Україна“ з 23 липня.

Зайдімо у Львові, в Полтаві чи в Ужгороді (в Ужгород тепер не потрапимо, там повно танків і „визвольних військ“) до крамниці: черевики коштують від 25 до 40 рублів, а нейлонова сорочка — понад 20 руб., звичайні панчохи 2-3 руб. . . . І це для працюючих, які в середньому одержують на місяць 70-80 руб.

Перенесімось в уяві на Сибір, у село Прохоркіно Томської области. Там серед малярійних болот побачимо 50 українських юнаків і дівчат, майбутніх лікарів-студентів, яких кинули на літню панщину, подалі від України, від власного народу . . . На Сибіру, в Азії — десятки тисяч української студентської молоді, сотні тисяч молоді інших неросійських народів мусять виконувати протягом літа найтяжчу працю, бо так велить імперська, підозріла, захланна Москва . . .

До В. Чорновола і його друзів у Мордовії долучуються нові й нові Нескорені. Кожна аґресія викликає спротив. Аґресор дужий. У його руках зброя. За свою червону чи білу „єдіную-нєдєлімую“ він готовий іти на найбільші злочини, як у випадку з Чехо-Словаччиною.

В СССР і країнах-сателітах не припиниться внутрішня аґресія Москви. Але саме там, а не в розмовах в ОН, вона дістає гідну відсіч і врешті-решт дістане й останню. Гнобленому й поніжуваному не вистачає співчутливих заяв, навіть якщо їх складають „найвищі“ цього світу. І гноблені та поніжувані починають все більше й більше розуміти, що визволитися зможуть вони лише власними силами.

У канадійському щоденнику „Телеґрем“ нещодавно сказано, що коли Чорноволів, здібних стояти до кінця на своєму, буде багато, тоді Москва програє. (Л.П.)

ТЕРМІНОЛОГІЯ ЖУРНАЛУ „КОМУНІСТ УКРАЇНИ“

У статті „Повчальні сторінки історії“, надрукованій в журналі „Комуніст України“ ч. 6 - 1968, якийсь В. Горшков викривлює історію боротьби УНР проти московсько - ленінської навали на Україну. А що авторові бракує доказів для його офіційного фальшування, то він вдається до таких висловів на адресу діячів Української Центральної Ради та українців - патріотів нашого часу: „посіпаки“, „кримінальні злочинці“, „націоналістичний мотлох“, „ганебні змовники“, „буржуазні націоналісти“, „запліснявілі ідейки“ і т. п.

Читайте українські книжки і газети, бо часте читання веде до просвіти, а просвіта — це сила

ГОЛОС ЧИТАЧА

ДЕ Є РОСІЙСЬКИЙ ДЕ ҐОЛЛЬ?

Найбільшою вадою українських політичних еміґрантів є догматизм і схематизм. Поділившись на партії й групки, вони встановили собі низку догм, від яких не можуть звільнитися, дармащо мають для цього великі можливості, перебуваючи у вільному суспільстві.

До чого доводить догматичний схематизм свідчить, наприклад, допис п. Я. Х-яка про доповідь мґра Романа Ільницького в Нюарку. („Свобода“, 17 серпня 1968 р.) У схемі шановного дописувача, яким він пояснює ідейне походження сучасного спротиву інтелектуалістів в Україні, не знайшлось місця на Симона Петлюру, але є місце для Скрипника (!) та Хвильового (!), немає місця для УПА і „захалявної“ літератури Петра Полтави, Осипа Горнового, Уласа Кужіля, але є місце для ОУН-ів (скільки їх було?). Очевидно, фраза про „визвольні змагання“ в цій схемі нічого нам не каже про Симона Петлюру, Армію УНР, УГА, бо дехто з земляків на еміґрації вважає, що ці „визвольні змагання“ вела Таращанська дивізія Щорса і червоне козацтво Примакова. Зокрема це останнє, адже називались у ньому підрозділи „сотнями“, ставали „козаки“ на „струнко“ перед „товаришами отаманами“, навіть мали жовто-блакитні стрічки своєму червоному прапорі (тільки в 1918 році).

Догматично підходить шановний дописувач до питання „російського де Ґолля“, тобто до питання таких російських провідників у майбутньому, що добровільно зреклися б України, як зрікся Альжиру — де Ґолль. Дописувач вульґаризує цю проблему, представляючи зречення де Ґолля з Альжиру, як „волюнтаристичний акт“. Доводиться подвійно не погоджуватися з шановним дописувачем:

1. Зречення з Альжиру не було ніяким „волюнтаристичним“ актом де Ґолля. До нього змусив французького президента альжирський народ своєю визвольною боротьбою. Де Ґолль вибрав менше зло . . . Російський де Ґолль може з'явитися тільки тоді, коли український та інші поневолені народи своєю боротьбою допоможуть такому російському де Ґоллеві народитися.

2. Перед тим, поки це станеться, оборонці імперії разом із служилими людьми всіх національностей висунуть новий, принадний і далекойдучий плян збереження імперії, як це, до речі, колись зробив Ленін. Гадаю, що такий плян уже навіть об'явився: бачу його в документі, що його поширює російський вчений фізик, Андрей Сахаров. Віч-на-віч цього документу поневолений український народ може собі тільки повторити за Ці-

(Закінчення на стор. 3-ій)

З НАШИХ БУДНІВ

ХТО ПЕРШИЙ ЗАПРОСИВ

Після незабутніх відвідин Блаженнішого на Союзівці, вакаційні гості ще довго, кожне, на свій спосіб, переживали цю небуденну подію, ділились враженнями, пригадували той чи інший епізод зустрічі, — зокрема вечірній Молебен у „лісовій церкві“ (тобто в місцевій каплиці) та прекрасне, зворушливе слово Блаженнішого під час цього Богослуження.

Пригадую, — це було, мабуть, в суботу 10-го серпня, перед концертом наших славних „Верховинок“ з Торонта, — як група земляків, що зібрались громадно коло клюбу „Веселка“, завела розмову про те, хто перший запросив Верховного Архиєпископа, Кардинала Йосифа до З'єднаних Стейтів . . . Фактично це питання поставив один патріот з Філядельфії, зробивши при цьому дуже таємничу міну, — мовляв, ану, хто з вас правильно розв'яже цю ломиголовку!

— Я читала в пресі, що Їх Блаженство запросив Митрополит Сенишин, — сказала поважна пані-добродійка з Ірвінґтону.

— Це, прошу пані, сталося пізніше. Я ж питаю вас, хто перший запросив Їх Блаженство?

— Може наш стемфордський єпископ, Кир Йосиф? — перепитав хтось збоку.

— Не вгадали!

— То може кардинал Кроль з Філядельфії? . .

— Ні, прошу панства, — підсміхнувся вище згаданий патріот. — Але я не хочу довше вас мучити і зраджу вам таємницю, що перше запрошення прибути на цю вільну, американську землю дістали Блаженніший від мого сина, юнака-сумівця, Яреми!

— Ого! — пішов здивований оклик навкруг. — Як же це сталося?

— А так сталося, — продовжував земляк, — що мій син Ярема, дванадцяти літ від роду, поїхав з групою Юного СУМА з Філядельфії зустрічати Верховного Архиєпископа до Торонта. Після Богослуження для молоді в церкві св. Миколая, мій Ярема, — хлопець сміливий та кмітливий, — знайшов нагоду, щоб наблизитися до Їх Блаженства, поцілував мученичу руку Владики - Ісповідника, попросив благословення для себе і батьків, а наприкінці сказав:

— І я ще Вас дуже прошу, Ваше Блаженство, щоб Ви були такі добрі і приїхали з Торонта до нас, до Філядельфії!

На те Блаженніший ласкаво усміхнувся, по-батьківськи погладив хлопця по голові, а завжди присутній при таких оказіях отець шамбелян Марусин промовив жартівливо;

— Ваше Блаженство — наші справи добре стоять: маємо перше запрошення до Америки! Можемо готовитись в дальшу дорогу . . .

Ікер

Д-р філ. К. Кисілевський

НОВА ПРАЦЯ ПРО І. ФРАНКА

2

Далі наводить він зображення Франкової молодечої творчости, що його зробив Василь Сімович у виданні „Іван Франко“ (1920): „Всі інші твори, що друкувалися у „Друзі“, то або переклади з чужих письменників, або власні вірші, що оспівують колишню славу України, великі вчинки наших князів (Олег, Святослав), змальовують колишні щасливі часи; вони повні віри у краще майбутнє народу“. (стор. 14). Мова перших Франкових творів не така чиста, як пізніших, коли поет позбувся діялектних слів і форм. (Його псевдонім: Джеджалик).

У 1878 р. Франко надрукував у „Дзвоні“ оповідання „Моя стріча з Олексою“, в якому пише про себе: „Я чоловік проклятий, ненависний, прогнаний, проскрибований. Це не значить, що, приміром, моя совість стає супроти мене, або щось подібного; ні, це значить тільки те, що люди „чесні“ випхнули мене з „чесного“ і порядного товариства, — попросту з-поміж себе“. Мирон Сторож ось так викладає свою програму Олексі Стороженкові: „Ми тільки того хочемо, щоб кожний працював на користь усеї громади, а тоді вся громада зможе кожному забезпечити таке життя і таку вигоду, якої тепер не має й найбагатший ґазда.“

„Ось тут з'ясовані Франкові погляди — це його програма на ціле життя. Він був їм вірний тоді, коли співпрацював із польськими соціялістами, і тоді, коли засновував українську Радикальну партію, і тоді, коли разом із Михайлом Грушевським творив українську Національну-Демократичну партію, і також тоді, коли розчарувався в українських політичних провідниках і відтягнувся від активної політики, працюючи на літературному і науковому полі. Тільки оті „проскрибовані“ серед тодішніх „гнилих обставин“ могли вести дійсне життя, ціллю якого є „внутрішній супокій, сила й ясність переконань, чиста совість і боротьба проти темноти, фальші і дармоїдства“. Так, І. Франко аж до кінця свого життя не „усвідомив“ революційної боротьби за рекомендацією Карла Маркса . . . „Я ніколи не належав до вірних Маркса і мав відвагу серед насміхів і наруги її адептів нести сміло свій стяг старого, ще щиролюдського соціялізму, опертого на етичнім, щирогуманнім вихованні мас народніх, розповсюдженні освіти, науки, критики, людської та національної свободи, а не на партійнім догматизмі, не на деспотизмі проводирів, не на бюрократичній регляментації всієї людської будуччини, не на парляментарнім шахрайстві, що має вести до тої „світлої“ будуччини“.

Як бачимо, Франко залюбки писав про свої особисті переконання, виправляв та протиставився недотепним поясненням своїх коментаторів та боровся за правду, не вважаючи себе генієм, тільки старався промостити шлях іншим. Він „ставав на всяке жниво“ і пік хліб для голодних скваліво. „В праці поета, публіциста, письменника, журналіста, політика бажав бути завжди тільки „поперед усього чоловіком“. Як автор „Каменярів“, „Івана Вишенського“, „Мойсея“ боровся за те, щоб українці мали людські права, щоб засяяли в народів них колі“.

Власне Лука Луців розбирає ці найсильніші твори І. Франка, що мають значення залізного фонду української поезії, а саме збірки поезій: „З вершин і низин“, „Мій Ізмарагд“, „Із днів журби“, „Семпер тіро“ (Завжди челядник), „Давнє і нове“; окремі поеми, як, наприклад, „Похорон“, „Каїн“, „Мойсей“.

Для „Зів'ялого листя“ автор присвячує 26 сторінок історично-літературного естетичного розгляду, назвавши його неперевершеною лірикою, поруч якої може стати тільки невелика кількість світової поезії. Тут наводить він думки найкращих літераторів і критиків, що виявили надзвичайне захоплення цим твором, як, наприклад, Микола Євшан-Федюшка, який в ч. IX „Літературно-Наукового Вістника“ за 1913 р. написав, що тільки після „Зів'ялого листя“ Франко забезпечує собі тривке місце в історії української поезії.

Михайло Коцюбинський писав: „У Франка є прекрасна річ — „Зів'яле листя“. Се такі легкі, ніжні вірші, з такою широкою ґамою чуття і розуміння душі людської, що, читаючи їх, не знаєш, кому віддати перевагу — чи поетові боротьби, чи поетикові ліриковi, співцеві кохання і настроїв“ (343 ст.). „Тему неподіленого кохання він носив у своєму серці майже 20 років. Написавши „Зів'яле листя“, поет скинув із себе частину того тягару, що був на ньому“, — пише д-р Л. Луців. Гадаємо, що таке заключення найвірніше. Про поему „Мойсей“ у першому виданні була теж широка невдала критика. Тоді Франко видав її вдруге із вступом, в якому вияснив, що вона основана лише на Святому Письмі. Франків щирий приятель з початку сторіччя, М. Мочульський написав, що поштовхом, який примусив поета взятися за перо, щоб написати „Мойсея“, було захоплення „Мойсеєм“, статуєю Мікеля Анджельо. Образком цього велета Ізраїлю постійно захоплювався він після подорожі до Італії, помістивши його над своїм ліжком. Отже, не російська революція 1905 року була основою ґенези Франкового „Мойсея“, як гадають деякі большевицькі критики, що в творах Франка бачать російський вплив. „Пролог“ до Франкового „Мойсея“ дописаний після надрукування поеми впродовж одного дня. В ньому поет натякнув на долю українського народу, бо вірив „в силу духа і в день воскресний“ і дав землякам філософію політики — політичний заповіт (562).

Оповіданням, яких Франко написав понад сто, д-р Л. Луців дає високу оцінку, починаючи від „Лесишиної челяді“, в якій хотів збудити у читача співчуття до молодих людей, що бажають особистого щастя, від „Вугляра“, син якого згорів при випалюванні деревного вугілля, від „Двох приятелів“ — рекрутів, що ховались від військової служби, — до бориславських оповідань: „Ріпник“, „На роботі“, „Навернений грішник“, в яких загибає наше Підгір'я (наприклад, робітник Василь Півторак з останнього оповідання); від „Малого Мирона“, якогось незвичайного хлопця, до рятівника громадських піль „Під оборогом“, до великих оповідань „Як Юра Шикманюк брів Черемош“, „До світла“, „Терен у нозі“ та інші.

Праця д-ра Л. Луцева зосереджена також на аналізі десятьох Франкових повістей, від „Петріїв і Довбущуків“ починаючи, що були видані двічі, бо фантастично-сенсаційний мотив з Рінальдо Рінальдіні з'єднав читачів, до „Захара Беркута“, що стала шкільною лектурою, проповідуючи утопічний мотив згоди в XII ст. та фантастику романічних героїв, — до „Боа констріктора“, що зобразила глитая-мільйонера з бориславського басейну, до повісти „Борислав сміється“. Хоч Франко нарікав, що йому не вдаються повісті, бо звик зображувати малий світ, проте писав їх і друкував у різних своїх і польських журналах. Не щадив польської аристократії, мораль якої була йому добре знана як кореспон-

(Закінчення на стор. 3-ій)

Абітурієнти „Рідної Школи" в Клівленді, Огайо

В травні 1968 року український Клівленд збагатився групою 21 молодих українських людей, що зложили кінцеві іспити з українознавчих дисциплін у Школі Українознавства „Рідної Школи". Шість абітурієнтів відстояло чотириденні письмові й усні іспити перед іспитовою комісією Шкільної Ради УККА з визначним вислідом. Це — Дарія Бура, Ліда Воднар, Ліда Кусяна, Зеня Хома і Мартуся Школьник. Звання „визначної над визначними" здобула цього року Олюнька Винницька, що є також передовою ученицею Українського Музичного Інституту, а цього літа працює як сестричка - виховниця новачок у пластовому таборі „Писаний Камінь" біля Клівленду. Із кляси 33-ох успішно зробили матуральні іспити також — Михайло Балагутрак, Наталка Хомик, Юрій Довбенко, Рома Фаріон, Петро Фединський, Таня Єзерська, Ігор Квіт, Юрій Макогін, Ростислав Мельник, Ігор Мичковський, Петро Радзикевич, Люба Росул, Ірена Сліпець, Христя Стрілецька і Євген Волошин. Окреме публічне признання „Рідної Школи" отримала цього року Рома Фаріон за перемогу в конкурсі мистецтва слова і систематичну інформацію учнів американських шкіл Клівленду про Україну.

Олюнька Винницька, „визначна над визначними"

Абітурієнтів „Рідної Школи" в Клівленді називав колись проф. Володимир Радзикевич нашими „пролісками", цебто нашими новими перспективами. Восени 1953 року був він ідейним засновником цієї школи, а опісля довгі роки найвизначнішим членом її учительського збору. В рядах цього збору працювали впродовж минулих років також такі наші відомі педагоги, як о. катехит Атанасій Шиманський, проф. Леонід Бачинський, проф. Михайло Ждан, проф. Юрій Яремкевич, проф. Володимир Павлусевич та проф. Григор Голембйовський.

В шкільному році 1967-68 клівлендська „Рідна Школа" нараховувала 65 учнів і 15 кваліфікованих учителів. Одну англомовну клясу українознавства для дітей батьків що народились вже в цій країні, провадили цього року наші молоді учителі, Таня Федорович, Арета Малиновська - Полянська, і Марія Фур. Всі вони це колишні абітурієнти клівлендської „Рідної Школи". Існувала теж кляса дошкільників, що в ній навчалось 22 учні.

Господарем цьогорічної кляси абітурієнтів був великий рідношкільний ентузіаст і знаменитий молодий педагог, інж. Василь Іванчук, що, зумів забезпечити атмосферу першорядного контакту між учителем і учнем. Учителями в цій клясі працювали також о. катехит Євген Воднар, п. Слава Барнич, проф. В. Смаль-Стоцький і директор школи, п. Олена Дуб. Головою іспитової комісії Шкільної Ради УККА був прф. Іван Бурда. Адміністрацію Т-ва „Рідна Школа" ведуть цього року — Зоріян Городиський, голова; його заступники д-р Мирослав Мичковський й інж. Антін Рощаковський; п. Леся Кусяка — секретар, Василь Камінський — скарбник, Євген Галка, Дмитро Стецишин і Василь Гергель — члени Управи. П'ятнадцятилітня історія „Рідної Школи" в Клівленді — це не лише окрема епопея багатьох трудів, невигод, твердої праці і збірних зусиль учнів, батьків, учитель і членів адміністрації, але теж один з блискучих розділів історії української громади Ківвленду.

Пресова Служба
Т-ва „Рідна Школа"
в Клівленді, Огайо.

У ВСЯКОГО СВОЯ ДОЛЯ...

Кажуть в народі, що вже при народженні людини її доля записана на зорях, що лихої долі не об'їхати конем.

Може є й такі, що в це вірять. Але, крім астронавтів, які збираються у подорож до зір, лиха доля чіпляється людей таки на землі, часто на гладкій дорозі, й цю долю можна часо „об'їхати конем", а коли й ні, то від її наслідків бодай частинно захоронитися. Ця ідея й народила життєве забезпечення. Воно спирається з одного боку на непевність людського життя, а з другого - на можливість, бодай під матеріяльним оглядом, охоронитися від злих наслідків передчасної смерти людини.

Чи треба на це доказів? Життя приносить їх щодня. Ось недавно була надрукована в нашій пресі трагічна вістка про смерть четверьох наших громадян, в цім батька великої родини, на далекім канадійськім, північнім шляху при зударі двох авт. Людина, яка пережила ряд важких боїв під час останньої війни, яка була поранена большевицькими партизанами в часі утечі з рідного краю на Захід, знайшла наглу й несподівану смерть „на гладкій дорозі", в силі віку й до того зі своїм одинадцятирічним синком, матір якого чудом, після ряду операцій, майже з другого світу повернулася до життя й осиротеної родини.

Хто міг передбачити таке нагле перервання нитки життя батька і сина. Але передбачувати таке нещастя треба кожному, статистика, каже, що на американських шляхах гине кожного кінця тижня, не тільки „довгого", але кожного, вдвоє більше, як вбивають продовж тижня вояків у В'єтнамі. Тому той, хто каже, що йому не треба ні забезпечення, ні завіщання останньої волі, бо він ще молодий, дужий й не „збирається вмирати", свідомо замикає очі на реальності життя і, як той струсь не хоче бачити того, що йому не миле.

Людина, про яку мова, реально дивилася на світ. Вона, маючи велику родину, в тім трьох малих дітей, не тільки з війни знала, що нитка життя може прорватися кожної хвилі й що не слід цупко зв'язувати долю дітей і дружини марною непевністю життя. Вона за своїх молодих років, серед гарячого життя й широких життєвих плянів забезпечила на всякий випадок долю своїх рідних й то в найбільш доцільний і випробуваний спосіб: шляхом життєвого забезпечення й то не на номінальну, але реальну, відповідну до потреб великої родини, суму. І тому його ненадійна й така трагічна смерть, поза втратою батька дітям і мужа, не позбавила їх його матеріяльної опіки навіть по його смерті. Забезпечення допомагає родині перебороти перші трудноці життя, постали після втрати того, хто всеціло дбав про їх удержання й вже більше самий дбати не може. І для цього постало життєве забезпечення, з якого, користає сто сорок мільйонів американців, але, на жаль, так мало українців. Може цей черговий, з самого життя, трагічного життя, взятий приклад, переконає недовірків, які „не вірять в асекурацію", що високий час і їм, забезпечившись, дати потрібну забезпеку для тих, за добру долю яких вони дали б усе, що мають, крім ... пари долярів вкладки за забезпечення.

ВИСТАВА „ПРОМЕТЕЯ" ЕСХІЛА У ЛЬВОВІ

В Києві з успіхом пройшла вистави „Антігони" Софокла, після чого дозволили на виставу античного автора й у Львові, але тільки для студентів університету і вибраних глядачів: студенти відділу клясичної філології поставили у Львові, при зачинених дверях, уривок з п'єси Есхіла „Прометей закутий" в перекладі Б. Тена та уривок з „Іфігенії в Авліді" Евріпіда. „Глядачі ніби побували дві години в античному світі", — інформувала „Культура і Життя" з 15 - го серпня, підкреслюючи „Античний світ", адже йшла вистава про закутого Прометея...

Дня 15-го червня 1968 р. відбулося вінчання Олександра Р. Марітчака, студента університету, сина проф. д-ра Олександра Марітчака і дружини Марії, з Іриною Антоняк, дочкою Семена і Катерини Антоняків в укр. кат. церкві Н.З.П.Д.М. в Дітройті - Гемтремку. Новоповінчані є членами Українського Народного Союзу

УСПІХИ НАШОЇ МОЛОДІ

Між цьогорічними градуантами високих шкіл є також Віра Обущак з Філядельфії, яка 2 червня закінчила 4-річні студії з біології в одному з кращих Кат. Коледжів Іммакюлята, Па, та одержала ступень бакалявра. Народилася вона 13 липня 1946 року на еміграції в Німеччині. В 1949 році, маючи 3 роки, прибула зі своїми батьками Володимиром і Стефанією до Філядельфії. Після закінчення народньої школи при Укр. Кат. Катедрі у Філядельфії, вступила до Кат. Гайскулу Літтле Флавер, а після по закінченні цього ж до вище згаданого Коледжу. Цілий час своїх студій належала до Пласту, в якому брала активну участь. Крім своїх шкільних обов'язків знаходила також вільний час на українознавчі курси, які закінчила матурою в 1963 році

Віра Обущак

Під час студій в коледжі була членом амер. Клюбу "Albertus Magnus Biological Society" і "Bruch Philosophical Society."

Градуантка належить із своїми батьками до 479 Від. Українського Народного Союзу.

Н. Н.

„Український" журналіст і російська мова

В Африці побував „український журналіст, кореспондент ТАСС В. Незнаєнко", який з Рабату в Марокко передав наступне повідомлення для київської газети „Культура і Життя" з 8-го серпня, під наг. „Бариня" в Африці": „У країнах Азії і Африки що розвиваються, як і усьому світі, зростає інтерес до російської мови, мови країни, яка перша відкрила нову сторінку в історії людства і стала опорою миру і справедливості на землі. У столиці Марокко Рабаті при бібліотеці совєтського посольства багато років працюють курси російської мови. Їх відвідують марокканські студенти, школярі, представники інтелігенції. Весь час вони на уроках не тільки засвоюють російську мову, а й знайомляться з історією, літературою. Недавно на курсах відбулось урочисте вручення дипломів і пам'ятнок слухачам, які успішно закінчили навчання. Після урочистої частини в просторому залі бібліотеки було влаштовано концерт самодіяльності, підготовлений випускниками курсів. Звучали російською мовою пісні, вірші Пушкіна, Лермонтова, Маяковського. Найбільше захоплення у присутніх викликано барвисте виконаня російського народтанцю „Бариня". — Хоча В. Незнаєнко — комуніст, а московський танок „Бариня" є давнім танком бариинь з поміщиків, все таки для пропагування „великої російської культури і язика" він не гребує й такими прикладами. Але заради правди треба ствердити, що за останнє десятиріччя зацікавлення російською мовою за кордоном дуже змаліло. Зокрема в Румунії, де діти в школах вже не вивчають рос. мови в Чехо-Словаччині, Польщі, в Балтійських країнах у самому СССР гуртки вивчення російської мови для дорослих майже припинили свою працю, бо немає охочих. Своєрідна „гарячка" на російську мову помітно охолола в Канаді, є познаки охолодження і в ЗСА, хоча тут посилено пропагуються „російські" чуботи та „російські" вишивки. У Франції молодь взялась вивчати англійську мову, а в Англії дедалі більше поширюється вивчення французької та ін. романських мов. Наведений укр. журналістом" приклад в „Культурі і Житті" не є жодним прикладом: при кожному посольстві кожної країни є відділ культури і пропаганди, де можна, якщо хтось забажає, вивчати мову, переглянути газети, подивитись фільм тощо. (Ко.)

НОВА ПРАЦЯ ПРО І. ФРАНКА

(Закінчення зі стор. 2-ої)

дентові „Кур'єра Львовського" на судових процесах.

Улюбленим твором Франка була драма, трагічні елементи якої пізнав він на творах клясиків. Донині його „Украдене щастя" зворушує глядачів. Також „Учитель" розбуджує спочуття. Всіх п'єс написав він сім, і всі вони добре побудовані.

Треба признати, що автор цієї великої й поважної студії визбирав чимало доказів на свою синтезу Франкової духовости, що виступає яскраво у її заголовку: борець за національну і соціяльну справедливість. А проте, не один читач подумає: „Та хіба такий борець не геній"? Нам здається, що супроти Кантового твердження, про яке пише на вступі до 20-томового видання Франкових творів д-р М. Шлемкевич, творчість нашого Велетня має всі дані для цієї назви. Візьмім, наприклад, його „Пролог до Мойсея", створений впродовж одного дня, „Великі Роковини" на 1898 рік, „Із книги Кааф" I, II, IX; особливо: „Поете, тям, на шляху життєвому Тобі перлини щастя не знайти" та IX: „Якби ти знав, як много важить слово, одно сердечне, теплеє слівце"! А далі — досконале знання майже всіх європейських клясичних мов, санскриту та цілі томи перекладів, про які писали д-р Михайло Соневицький, д-р Василь Стецюк, і інші.

Правда, Франко заперечив у вірші О. Люнатикові (О. Луцькому): „Я не геній, синку милий, Тим ніколи не хваливсь..." Алеж загальновідомо, що він завжди ставився критично до себе самого. Тому й не треба цього його самокритичного вислову вважати за наш осуд.

(Кінець)

ДЕ Є РОСІЙСЬКИЙ ДЕ ҐОЛЛЬ?

(Продовження зі стор. 2-ої)

цероном: „Нехай пильнують консули, щоб республіка не зазнала якоїнебудь шкоди!"

Найбільшу сатисфакцію має український політичний еміґрант, який читає документи Чорновола й товаришів, з того, що ці наші сучасники з України добре визнаються на різних „консулах" і знають їм правдиву ціну. Вони визнаються також на різних догмах та схемах і не приймають їх, коли ті догми та схеми суперечать дійсності.

Лев Шанковський
Філядельфія, Па.

Замість квітів на могилу
Дорогого і Незабутнього
Стриєчного Брата

бл. п. Миколи Пачовського

зложили 30.00 долярів
на Українських Інвалідів

ДЗВІНКА з чоловіком
ОЛЕКСАНДРОМ ВОРОНЯКОМ
БОРИС ПАЧОВСЬКИЙ

Платівка Йосипа Гошуляка

Останніми днями появилася в Торонті платівка „Йосип Гошуляк — українська клясика", а в підзаголовку: „Тебе я в пісні бачу, рідний краю".

Платівка появилася заходами і фінансовими видатками самого виконавця. Вона добором репертуару, його виконанням, і унікальним оформленням. являється мистецько-культурним здобутком на нашому не вибагливому платівковому ринку. На платівці наспівано 10 композицій, з яких більшість слухаємо вперше.

Найбільше місця відведено клясиці М. Лисенка: пісня Тараса з оп. „Тарас Бульба", „Човен", „Ой, Дніпре мій Дніпре", „Безмежне поле", „Молітесь, братія, молітесь". В. Барвінський репрезентований двома композиціями: „94 псалом Давида" і „Ой, поля, ви поля". В платівці знаходимо ще дві думи: К. Стеценка: „Кряче ворон", М. Гайворонського „Із-за Чорного моря", і Я. Степового: — „Степ".

Гошуляк — густий, співочий (кантанто) бас широкого диапазону — високих верхів та глибоким низом. Характерною рисою манери Гошуляка — це тонка обробка композицій, високий смак та благородство стилю.

Бархатної закраски вокальне образування, висока техніка, виявились в цій платівці в повнім блиску. Не даром професійні критики єдиного канадського журналу оперного мистецтва, „Opera Canada" № 4 Dez. 19- зарахували його до передових солістів Канади.

Платівку випущено в 100-річчя Канади і 75-річчя нашого поселення.

Славою успіху платівки слід таки б Гошулякові поділитися з акомпаніятором міжнародної репутації — Леоном Баркіном. Він бо не лише акомпаніятор. він своєю фінезією виконання одухотворював соліста виконавця. І це виразно позначилося на всіх номерах програми.

Платівка Гошуляка — це двокольровий, на люксусовому папері дванадцятисторінковий альбом. Про композиторів, фота яких видніють над текстами кожного номеру, подано в трох мовах, українській, англійській і французькій, коротенькі відомості про їх творчість, а в парі з цим на тих же мовах тексти виконуваних творів. Текст кожного номеру графічно оформив і пояснив артист-маляр Мир. Левицький, якого естетичний смак позначився на оформленні платівки.

Платівка маестра Й. Гошуляка зайняла своє місце в розвитку нашого мистецтва платівок.

Іван Менделюк

НА КОНКУРС ПЕРЕКЛАДІВ НАДІЙШЛО ВІСІМ ПРАЦЬ

Філядельфія. — На проголошений Головною Управою СУА другий конкурс перекладів з української мови — уривку з повісти Софії Парфанович „Такий він був" — на іншу мову, надійшло 8 перекладів авторства виключно молоді. Вислід конкурсу буде проголошений незабаром. Переклади з української повісти зладили четверо юнаків і четверо дівчат, з-поміж читачів журналів для молоді, „Юнака" і „Крилатих".